

QUIN MUSEU PER A SANT CUGAT?¹

JORDI AGUELO I MAS

Llicenciat en Història

INTRODUCCIÓ

A l'hora de plantejar-se la creació d'un museu en un determinat indret, primer cal que coneguem allò que és característic d'aquest. És a dir, cal que coneguem l'estructura de la població, la seva dinàmica cultural, les propostes existents o projectades en l'àmbit museològic a la zona, les preocupacions de la societat que és el nostre públic potencial i què és allò que des de la nostra proposta de museu podem oferir.

Si no tenim clars tots aquests punts des d'un bon principi, i no assumim les realitats existents, és possible que la nostra proposta caigui en el forat de la indiferència i el desinterès del nostre públic potencial i, per tant, fracassi inevitablement.

Per aquest motiu he trobat convenient començar aquesta proposta parlant del medi en què ens hauríem de moure. És a dir, parlant de la població, de les característiques i preocupacions d'aquesta, dels usuaris potencials i de l'entorn físic i cultural on s'emmarca el nostre museu.

Un cop fet això, faré una visió panoràmica sobre els museus o institucions similars de la comarca i, més concretament, de Sant Cugat del Vallès.

Finalment, per tal de concloure, passaré a concretar quina és la meua proposta museològica per a la nostra població i quines són les prioritats, segons el meu parer, a la nostra ciutat envers el patrimoni.

EL MEDI

No entraré aquí a parlar de com s'ha format el Sant Cugat contemporani perquè això ja ha estat realitzat per en DOMÈNECH M. (1994) i jo no crec trobar-me en condicions de millorar la seva síntesi i, per tant, remeto a la lectura del seu treball. Però sí que

crec que cal fer un seguit d'anotacions introductòries a l'evolució més recent de la nostra ciutat.

D'aquesta manera, per tal de situar-nos en l'estructura de la població sancugatenca, així com en la del Vallès Occidental, cal dir que des del 1960 cap aquí, aquesta ha patit canvis profunds. No hem d'oblidar que aquesta comarca vallesana ha estat en els darrers anys una de les comarques en que més ha crescut la població, tant en termes absoluts com relatius.

ARRIBAS R. i MÓDENES J.A. (1994) atribueixen aquest creixement a la immigració, en la qual distingeixen dues etapes amb característiques ben diferenciades. La primera arribaria fins el 1975 i es caracteritzaria per ser una immigració camp-ciutat provinent de regions de l'Estat espanyol, majoritàriament d'Andalusia. Aquesta primera immigració estaria formada, en general, per joves amb poca qualificació professional i baix nivell d'instrucció. D'altra banda, la segona immigració, que arrancaria de 1975 cap a nosaltres, procedeix de la regió metropolitana de Barcelona i especialment del municipi homònim. Aquesta també serà una immigració jove però, en aquest cas no hi haurà ni diferències de nivell d'instrucció ni de qualificació professional, com succeïa a l'etapa precedent, respecte a la població vallesana.

Cal remarcar, a més, la importància d'aquestes immigracions, ja que la major part de la població més gran de 18 anys és nascuda fora de la comarca i, aquestes, influiran no tan sols en els índexs demogràfics sinó també en els trets culturals d'aquestes poblacions i en la creació d'entitats que reflectiran el fet migratori. Només cal recordar, pel que fa a Sant Cugat del Vallès, entitats tan dinàmiques com el Centro Popular Andaluz, que ja porta 18 anys d'existència al nostre municipi, o el Centro Castellano-Manchego.

Pel que fa al cas concret de Sant Cugat, segons l'estudi esmentat d'Arribas i Módenes, aquesta població no trenca la norma comarcal de l'important increment demogràfic; té 11.127 habitants el 1960, 29.156 el 1975, 38.937 el 1991 (ARRIBAS, MÓDENES, 1994, p. 16) i 44.956 el 1995 (POYANO i altres 1995, p. 10). Aquesta última xifra ens confirma el manteniment del creixement poblacional i ens fa constatar que des de 1960 fins el 1995 la població s'ha quadruplicat. A més, igual que el Vallès Occidental en general, actualment observem les darreres cuetades del sector primari, que a Sant Cugat passà de ser del 3,22% l'any 1975 al 0,66% el 1991, i ha pràcticament desaparegut a hores d'ara i no n'ha quedat més que algun petit vestigi, com a símbol del passat de la població, que actualment és difícil d'intuir i que, amb una població que fa 35 anys era la quarta part de l'actual, és força possible que ens trobem amb el risc d'una població desarrelada. Però, per fortuna, sembla que a Sant Cugat hi ha una certa conscienciació per tal de preservar la identitat i el patrimoni com ho poden exemplificar el Grup de Natura del Club Muntanyenc de Sant Cugat pel que fa a la lluita per a la preservació de zones naturals del municipi com la Torre Negra (vegeu *Els 4 Cantons*), l'Esbart de Sant Cugat pel seu interès per la recuperació de les danses tradicionals (VALLÈS, 1995b), o bé el Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès pel que fa a promoure la recerca i la difusió de treballs sobre Sant Cugat i el seu entorn, principalment en l'àmbit d'història, però també geogràfic, d'història de l'art i altres ciències socials mitjançant, especialment, la seva revista GAUSAC i el premi homònim que convoca cada any. Cal no oblidar altres grups que amb més o menys encert també demostren una voluntat clara de preservar el patrimoni o la voluntat de fer-ho i que, per ara, no esmento perquè ja s'esmentaran més endavant i per tal de no estendre'm més en aquest apartat.

També hem d'esmentar que s'ha produït, al mateix temps, l'accentuació de la terciarització de la població, si considerem que el 1991 el sector terciari que representava el 61,41%, el 1975 era encara del 41,47%. És evident que aquesta terciarització comporta que Sant Cugat vagi tenint noves preocupacions o problemàtiques per afrontar i donar resposta. És evident també que aquestes respostes no poden ser les mateixes d'una població on predominin altres sectors com succeí en el passat, el qual s'emmascara a mesura que s'aprofundeix en la terciarització de la població.

Aquest procés de terciarització a més, junt amb el de desaparició del sector primari, ha comportat com a conseqüència el reaprofitament dels antics

espais agraris per tal de crear noves zones residencials que, principalment, seran segones residències, al principi, tot i que en els darrers anys aquestes han tendit a esdevenir residències principals dels seus propietaris (ARRIBAS, MÓDENES, 1994). Aquest reaprofitament dels espais per a nous usos ha contribuït també, al seu torn, a amagar allò que caracteritzà el municipi abans de la terciarització.

Tot això, pel que fa a la societat civil, s'ha concretat amb una creixent conscienciació sobre la necessitat de preservar espais naturals com per exemple el cas de la Torre Negra o a fer un seguiment constant de les obres que es realitzen en llocs tan emblemàtics per a la població com poden ser les actuals obres de restauració i excavació arqueològica del monestir de Sant Cugat del Vallès. Aquest interès pel patrimoni i la intervenció que se'n fa és una cosa que es constata tant al carrer com reflectit a la premsa local, com ho pot testificar un repàs als anys 1994 i 1995, per exemple, al setmanari local *Els 4 Cantons*.

D'altra banda, pel que fa als potencials usuaris d'un possible museu a Sant Cugat, cal pensar que només dins el municipi hi ha unes 70 entitats que es dediquen a activitats culturals (ANSOLA, 1994), 6 centres de la tercera edat, 7 escoles, 5 instituts i 3 centres o facultats universitaris (POYANO i altres 1995, p. 11), a més de la proximitat de la Universitat Autònoma de Barcelona situada a Cerdanyola del Vallès i de ciutats com Barcelona, Sabadell o Terrassa i tot un conjunt de ciutats intermèdies com per exemple Rubí i Cerdanyola, entre d'altres. Tot això ens porta a considerar que tenim un públic potencial força nombrós i proper al lloc del nostre museu i que, per tant, cal atreure amb una oferta que sigui vàlida tant per als sancugatencs com per als habitants d'altres poblacions veïnes.

Finalment, i ja per concloure aquesta introducció al medi, faré una breu referència a les característiques geogràfiques del nostre municipi. Aquest, segons BUSQUETS, J. (1992), s'estructura en tres sectors ben diferenciats de sud a nord, amb un sector muntanyós, ampli i cobert de bosc, seguit per un sector central deprimit i molt urbanitzat i, finalment, a l'extrem nord, un sector també muntanyós i boscat, però de menor altitud i extensió que el sector sud. En definitiva, Sant Cugat del Vallès ocupa d'una part, un sector de la serralada Litoral catalana, més concretament de la serra de Collserola i, d'una altra, ocupa parcialment la depressió Prelitoral, per la qual cosa és un municipi a cavall de la muntanya baixa i la plana, amb un conjunt de serres paral·leles, en el sector muntanyós del sud, que davallen cap al nord, suaument, provinents de Collserola cap al sector

deprimit, que ocupa la zona central del municipi i que si bé presenta una fesomia més suau que els altres dos sectors, tampoc és una àrea totalment horitzontal sinó més aviat ondulada.

EL CONTEXT MUSEÍSTIC A LA COMARCA DEL VALLÈS OCCIDENTAL

A l'hora de parlar de la creació d'un museu, abans de tot s'ha de valorar quina necessitat hi ha per a la seva creació i situació en un determinat indret. Així, el que primer hem de fer és prendre consciència de quina és l'oferta museística actual a la zona on pretenem desenvolupar el nostre projecte i valorar si la proposta realment pot arribar a aportar un enriquiment de l'oferta o, en canvi, s'estarà oferint quelcom ja existent i duplicant esforços inútilment. Per aquestes raons, seguidament passaré a esmentar breument les diferents propostes museològiques o similars a la comarca del Vallès Occidental, independentment de la seva situació jurídica (en la qual no entraré ací), així com comentar el tipus de temàtiques tractades en les diferents institucions museístiques de la comarca.

D'aquesta manera, cal dir que el Vallès Occidental és representat en l'àmbit museístic pel Museu d'Història de Sabadell, el Museu d'Art de Sabadell, el Museu de l'Institut Paleontològic Miquel Crusafont i l'Exposició Permanent d'Eines Agrícoles de la Masia de Can Deu, ambdós també a Sabadell; el Museu Municipal de Santa Perpètua de Mogoda; el Museu Municipal «Les Maleles» de Montcada i Reixac; el Museu Vallhonrat a Rubí, el Museu de Rubí; el Museu de Terrassa (del qual forma part la Casa-Museu Alegre de Sagrera, el Conjunt Monumental de les Esglésies de Sant Pere i la Torre del Castell-Palau de Terrassa), el Museu Municipal d'Art, el Museu Tèxtil i el Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, també tots tres a Terrassa; el Museu Municipal de la Pagesia a Castellbisbal; el futur museu en projecte de Cerdanyola del Vallès; el Museu Parroquial Palau Solitar a Palau de Plegamans; el Museu Històric Municipal de Polinyà; i el Museu de Valldoreix a Sant Cugat del Vallès (FERRAN, PUIG, 1993 a i b; SERVEI DE MUSEUS, 1993). Per tal de finalitzar amb aquest breu repàs, cal assenyalar que a Castellar del Vallès també sembla haver-hi un museu o institució similar segons DOMÈNEC F. i PUIG P. (1993a, p. 707), completant així un llistat força extens de museus a la comarca.

Sobre les temàtiques tractades per aquests tenim, principalment, d'una banda, les propostes que reflecteixen l'activitat agrícola, bàsicament vinculada al cultiu i producció de cereals, vi i oli, com és

el cas de la Masia de Can Deu, del Museu de Valldoreix, del Municipal de Santa Perpètua de Mogoda i del Municipal de la Pagesia a Castellbisbal; i d'una altra, els que reflecteixen l'activitat arqueològica desenvolupada a la zona, com és el cas del Museu d'Història de Sabadell, del de Valldoreix, del Municipal de Santa Perpètua de Mogoda, del Municipal «Les Maleles», del de Rubí, del de Terrassa, del Parroquial Palau Solitar i del museu en projecte de Cerdanyola del Vallès.

Altres temàtiques tractades pel conjunt de museus o similars esmentats fins ací són: elements arquitectònics i escultòrics d'edificacions locals desaparegudes, història, imatgeria religiosa, ceràmica catalana i rajoles, armes, eines d'oficis artesans, ornaments religiosos, indumentària i accessoris, tèxtil, caça, treballs forestals, paleontologia, mineralogia, numismàtica, ràdio, art (contemporani, religiós i xinès) i aspectes naturals.

Tanmateix, abans d'acabar amb aquest apartat, cal assenyalar també que, les possibilitats econòmiques d'aquests museus, les condicions dels edificis on es troben, les col·leccions que posseeixen i el personal que les regenta són quantitativament i qualitativament molt desiguals, com una visita en aquests ens farà observar ràpidament. És per això que en diversos casos esmentats, la qualificació de museu és excessivament atrevida o agosarada.

MUSEUS I PROPOSTES DE MUSEUS A SANT CUGAT DEL VALLÈS

Passant a parlar més concretament de Sant Cugat del Vallès, cal dir que hi ha diversos museus, o almenys, localment han estat anomenats així en algun moment (BUSQUETS, 1994; CARBÓ, 1995). A més, també hi ha diferents col·leccions formades arran de l'afecció a una determinada temàtica d'algun santcugatenc que crec que cal esmentar.

D'una banda tenim el Museu de Valldoreix que és l'únic cas recollit a la zona tant pels *Plecs d'Història Local* (FERRAN, PUIG, 1993b) com pel Servei de Museus (1993). Aquest museu, inaugurat el 6 de setembre de 1986, sorgí per iniciativa d'un grup de veïns de Valldoreix amb l'objectiu de conèixer la història del poble, així com per a conservar els records i els vestigis d'aquest. S'hi exposen restes arqueològiques trobades en jaciments de la zona (carrer de Montmany, Puigmadrona, Mas Fuster, Oceà Pacífic, Can Cabassa...), fotografies de les masies que integraven la baronia de Canals i la parròquia de Sant Cebrià de Valldoreix, eines vinculades a l'explotació agrícola (especialment referents al conreu de la vinya i, a la

producció i emmagatzematge del vi), mobles i estris dels segles XVIII i XIX procedents de masies de l'àrea, elements d'art i ornamentació litúrgica, una col·lecció de goigs que supera els mil exemplars i un dormitori senyorial d'estil isabelí-alfonsí (CORTÉS, 1993). A més, també compta amb documentació principalment parroquial del segle XI al XVII (FERRAN, PUIG, 1993b), un recull de minerals i fòssils (CARBÓ, 1995), un conjunt de mapes que reproduïen el recorregut de la via Augusta assenyalat en els vasos apol·linars al seu pas per Catalunya i el País Valencià (CORTÉS, 1993; CARBÓ, 1995) i, també, és el promotor dels cursos d'Història de Valldoreix, dels quals enguany s'ha realitzat el segon (BARROSO, 1995).

D'una altra banda, al centre de Sant Cugat, tenim el Museu Cavall Bernat. De fet, tot i que ha estat citat com a museu (CARBÓ, 1995), aquest és el resultat de l'afecció d'un particular que ha confeccionat una col·lecció que es troba en el seu domicili, el de Josep Barberà i, aquesta, es centra a l'entorn d'aquesta agulla emblemàtica de Montserrat. Disposa de llibres, fotos, escultures, pintures i altres objectes que tinguin com a motiu el Cavall Bernat, i té detallades a més totes les ascensions que s'hi han fet i el nom de les més de 500 persones que fent escalada hi han pujat. A més, també compta amb una sala de Morenetes on hi ha verges de pedra i ferro (CARBÓ, 1995).

Un altre és el cas del Museu de la Vida Rural el qual es pensava situar a l'antic Celler Cooperatiu oferint una mostra de la vida rural especialment vinculada a la producció vinícola; compta amb premses, carros, portadores...; i disposa de peces, diorames i programes multimèdia i informa sobre aspectes etnogràfics (BUSQUETS, 1994).

També s'ha parlat d'un Museu del Monestir que ocuparia dependències de l'antic cenobi benedictí de Sant Cugat del Vallès i dedicat a les edificacions del conjunt monàstic (BUSQUETS, 1994). Tanmateix actualment, avui per avui, no crec que puguem dir que això sigui una realitat existent tot i que sí que s'ha fet alguna exposició en aquest cenobi, arran per exemple de la restauració i les excavacions arqueològiques portades a terme l'any 1993 al claustre i a la sala capitular.

D'altra banda, també crec que cal esmentar diferents col·leccions particulars que Frederic Cabanes i Rogeli Pedró han reunit al llarg dels anys.

Pel que fa a Frederic Cabanes, aquest ha creat una col·lecció d'objectes relacionats amb Marilyn

Monroe on hi ha més de 1.200 fitxes, més de 800 llibres, 250 discos, 100 calendaris, 300 postals i una selecció de revistes on l'actriu apareix a la portada, a més de les fotos i, sobretot, la col·lecció filatèlica (BLAY, 1995; BONET, 1995).

D'altra banda, Rogeli Pedró, posseeix una col·lecció de més de 400 eines del camp, procedents de Sant Cugat, del Vallès Occidental, de la Vall d'Aran, del Pallars Sobirà, de la Noguera i d'Osona; i, una altra sobre les tradicions, la qual ha estat organitzada en deu apartats: Cicle Nadalenc; Sant Antoni; Carnaval; Sant Medir; Quaresma i Pasqua; Sant Jordi; Onze de Setembre; Corpus; Festa Major; i, Fires de Maig i Setembre i Tots Sants (LUQUE, 1995).

Malgrat tot allò que s'ha exposat fins aquí, cal dir que no podem considerar que hi hagi cap proposta museològica que es trobi en situació per a poder oferir un sòlid plantejament per a la ciutat i, fruit d'això, creiem que es fa necessària per a Sant Cugat la creació d'un museu prou sòlid, seriós i rigorós, amb personal qualificat al capdavant, que pugui cobrir aquest buit cultural i que vagi destinat a la gent vinculada a aquesta ciutat, però amb una projecció exterior al mateix temps. El problema, però, és: quin museu per a Sant Cugat?

A l'hora de fer un repàs als darrers anys, ens trobem que en aquests s'han presentat diferents propostes per a la creació de museus, cosa que va portar a les darreres eleccions municipals a que les diferents formacions polítiques recollissin aquesta demanda social en els seus programes electorals, incloent-hi la creació d'un museu –o diversos– en aquests (CERNADAS i altres, 1995). Tot seguit passarem a comentar aquestes propostes.

D'una banda, l'afecionat sabadellenc a la paleontologia Josep Querol, oferí la seva col·lecció d'invertebrats per tal que es fes un museu de paleontologia a Sant Cugat. Aquesta col·lecció fou també oferta a diferents municipis vallesans i, entre els materials d'aquesta col·lecció, cal dir que una part procedeixen de jaciments situats dins el terme municipal de Sant Cugat del Vallès, com per exemple és el cas del de Can Sant Joan (SEMIR, 1993).

El problema que planteja aquesta proposta és que aquesta respon únicament a la preocupació d'un col·leccionista per situar en alguna banda la seva col·lecció, sense ser una proposta que compti realment amb un suport popular clar ni amb un discurs museològic coherent i, a més, en una població on no hi ha cap mena de tradició en estudis paleontològics. A tot això, hi hem d'afegir que a Sabadell hi ha el

Museu de l'Institut de Paleontologia Miquel Crusafont on seria molt més lògic donar aquesta col·lecció.

D'una altra banda, Joan Tortosa, a l'hora de ser interrogat en una entrevista del mes de març d'aquest any sobre la possibilitat que la masia de la Torre Blanca esdevingués el futur museu de Sant Cugat, aquest declarava el següent: «Jo penso que allí hauria d'haver-hi el Museu Agrícola de Sant Cugat. Ja fa molts anys que un petit grup vam intentar fer un museu i no ho vam aconseguir. Vam recollir moltes peces que estan inventariades a l'Ajuntament i també al Club Muntanyenc. Un museu monogràfic sempre és més interessant», (VALLÈS, 1995a).

Pel que fa a aquesta demanda, cal dir que la creació d'un museu agrícola planteja l'inconvenient que tal com ja hem exposat amb anterioritat ja hi ha altres museus o exposicions permanents, a la nostra comarca, que tractin aquesta temàtica. Deixant de banda l'immens llistat de museus a Catalunya que es centren monogràficament en aquesta mateixa temàtica, sense comptar aquells que hi tenen alguna secció també dedicada (vegeu SERVEI DE MUSEUS, 1993). A més, la tria de la Torre Blanca per situar-hi aquest museu també planteja algun o altre problema, ja que primer s'hauria de restaurar de l'estat ruïnós en què es troba avui i, després, habilitar aquest edifici que fou concebut per a una tasca vinculada a l'explotació agrícola, perquè passi a complir les funcions d'un museu. Només em limitaré a assenyalar que un museu hauria de reunir unes característiques arquitectòniques que penso que la Torre Blanca no reuneix ni de bon tros, com pot ser la presència de grans espais oberts que permetin realitzar uns muntatges expositius no condicionats per una arquitectura que obligui a una distribució concreta de l'espai que sempre acabarà sent la mateixa així com seguir sempre el mateix recorregut. Per a les condicions que hauria de reunir arquitectònicament un museu, em remeto a la *Guia per a la concepció arquitectònica dels museus* (CD.DMCE, 1985).

La tercera proposta museològica de què s'ha fet ressò aquests darrers anys a Sant Cugat ha estat la de l'antiga fàbrica de tapissos fundada per Tomàs Aymat i Martínez l'any 1922, però que no se situaria al seu emplaçament actual fins el 1927, que motivà la construcció de l'edifici actual, que passà el 1955 a mans de l'industrial Miquel Samaranch Amat amb el nom d'*Alfombras y Tapices Aymat, S.A.* i que, el 1956, amb la incorporació de l'artista Josep Grau-Garriga, passarà a ser l'Escola Catalana del Tapís fins els anys setanta, i estancarà el 1980 a casua a la crisi industrial (CAMPS, 1983; MIQUEL, 1994; GRAU-GARRIGA,

1995a). Aquest indret, s'ha proposat, per part de diferents persones, que es reobris com a ESCOLA DE tapís d'alt lliç (GRAU-GARRIGA, 1995a), com a Museu del Tapís (ALTÉS, 1995; GRAU-GARRIGA, 1995a) i, com a fundació (ANSOLA, 1995a). Segons ANSOLA E. (1995a) el consistori de Sant Cugat fa mesos que treballa en l'ordenació i l'inventari del material sobre tapís que es troba a la fàbrica de tapissos Aymat.

En aquest cas, trobo que la proposta és força més interessant que en els casos anteriors ja que no tenim cap museu ni a la comarca ni a Catalunya (veure SERVEI DE MUSEUS, 1993) dedicat a aquesta temàtica de forma monogràfica i ja que aquesta fàbrica és un lloc on molts santcugatencs estan força vinculats. A més, no hem d'oblidar la importància que tingueren els tapissos procedents d'aquest indret en el qual es féu confecció de tapís artístic d'alt lliç i catifes nuades a mà, a la manera persa i, a la de la fàbrica francesa de la Savonnerie (CAMPS, 1983, p. 50). Potser sigui bo recordar CAMPS T. (1983) quan parlava de Sant Cugat del Vallès dient que «és justament aquesta vila, el bressol inicial, el centre, l'Escola i la justificació del tapís actual a Catalunya» (p. 41).

Aquestes propostes, tal com hem assenyalat més amunt, han influït clarament en les propostes de museus dels diferents partits que es presentaren a les darreres eleccions municipals, tal com s'aprecia en el recull del setmanari *Els 4 Cantons* (CERNADAS i altres, 1995), on es plantegen entre les propostes concretes dels partits les següents:

1. Creació del Museu Arxiu del Tapís a la Casa Aymat.
2. Construcció del Museu Històric de la Ciutat a la Masia Torre Blanca.
3. Destinar la Sala Martinell del Cellar Cooperatiu a museu vinícola.
4. Convertir la Masia Torre Blanca en un centre destinat a la conservació del patrimoni.

Finalment, i ja per a acabar amb aquest punt, cal assenyalar que el Grup d'Estudis Locals de Sant Cugat del Vallès (GEL) el proppassat 17 de juliol presentà «Una proposta per a la catalogació, conservació, acreixement i difusió del patrimoni cultural santcugatenc» a l'Ajuntament de Sant Cugat. En aquesta es fa una reflexió sobre les característiques d'un futur museu de Sant Cugat i el possible ús dels edificis d'interès municipal. També es planteja la creació d'un organisme autònom de gestió del patrimoni cultural santcugatenc (ANSOLA, 1995b; CAÑAVATE, 1995).

PROPOSTA DE MUSEU PER A SANT CUGAT DEL VALLÈS

1. La proposta

Tot allò que portem exposat fins aquí és el que m'ha portat a elaborar una proposta de Museu per a Sant Cugat que intenti integrar en la mesura del possible les altres propostes d'aquests darrers anys, però dins una nova proposta alternativa.

Així, la meua proposta de Museu de Sant Cugat pretén donar resposta a tres problemes diferents. El primer és dotar el municipi d'un espai on es plantejgin, es difonguin i es debatin diferents realitats i problemàtiques del nostre municipi. El segon consisteix en recuperar espais municipals en desús i que la societat civil reclama que es recuperin assignant-los noves funcions o bé recuperant en la mesura del possible el testimoni d'antigues realitats que han contribuït a donar a conèixer Sant Cugat del Vallès fora del marc municipal. I el tercer, pretén resoldre el problema de la gestió del patrimoni municipal.

Casa Aymat.

Per tal de donar resposta a aquesta triple problemàtica, proposo la creació d'un museu estructurat en tres parts: una primera que anomenarem Museu de Societat, una segona que consistirà en un Museu del Tapís i una tercera que serà el Centre de Gestió del Patrimoni Municipal.

1. Museu de Societat

Amb aquest museu es pretén donar un marc adequat a la societat civil, tant a la setentena d'entitats que desenvolupen activitats culturals dins el municipi com a d'altres col·lectius, amb l'ajut del personal del museu, per tal de poder plantejar, difondre i/o debatre mitjançant exposicions temporals aquelles qüestions del municipi que són font de preocupació.

Així, considerant que dins el nostre municipi tenim tota una tipologia d'entitats força dinàmiques i diversificades, crec que aquesta proposta de Museu de Societat seria un bon marc per tal d'estimular el debat, el coneixement, la comprensió i el respecte dels uns amb els altres i viceversa.

D'aquesta manera, ens trobem que Sant Cugat compta amb entitats, organitzacions o institucions preocupades per qüestions humanitàries (Vallès sense Fronteres, Mans Unides, Món-3, Joves de la Parròquia, Grup 0,7%), patrimonials (Grup d'Estudis Locals, Amics de la Unesco, Club Muntanyenc de Sant Cugat, Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius, Agrupació de Defensa Forestal, Arxiu Gavín, Museu de Valldoreix, Associació per la Preservació del Patrimoni Cultural de Sant Cugat, Grup de Recerca i Investigació Aqualonga), musicals (Conservatori de Música Victòria del Àngels, Orquestra de Cambra de Sant Cugat, Escola d'Estudis Musicals Montserrat Calduch, Coral de Sant Cugat, Coral Bella Harmonia de Sant Cugat, Societat Coral la Lira, Cor Infantil i Juvenil de Sant Cugat), dansaires (Esbart de Sant Cugat, Amics dels Balls de Saló, Agrupació Sardanista), artístiques (Escola Municipal d'Arts Plàstiques), culturals (Ateneu Santcugatenc, Unió Santcugatenc), sense oblidar aquelles abans esmentades que reflecteixen la importància del procés migratori dels darrers anys (Centro Popular Andaluz, Centro Castellano-Manchego), entre d'altres entitats que sé que ara estic oblidant injustament per tal de no estendre'm més en aquest llistat.

És evident que integrar aquesta varietat i diversitat d'entitats dins la dinàmica del museu dona joc a poder tractar de temàtiques prou diferents al mateix temps que s'implica la societat civil amb el bon fun-

Masia Torreblanca.

cionament del museu, i es converteix així, aquest museu, no tan sols en un espai que es va a visitar, sinó també en un espai on es pot participar. Es tracta, doncs, d'acord amb la Declaració de Quebec, d'integrar la població en l'acció museística i basar en la participació dels usuaris la gestió: «El museu no té visitants, té habitants» tal com ho expressa una de les fórmules de la Nova Museologia (INIESTA, 1994, p. 68).

2. Museu del tapís

En aquest cas es pretén recuperar un espai com és el de l'antiga Fàbrica Aymat al mateix temps que es recupera una activitat perduda a la nostra població tot i que molts ciutadans d'aquesta s'hi veieren implicats en el moment de funcionar la fàbrica esmentada.

En aquest Museu del Tapís, segons la proposta que aquí exposo, es distingirien tres parts ben diferenciades. La primera consistiria en un seguit d'exposicions temporals de llarga durada que tractarien

sobre la història del tapís i/o de la Fàbrica Aymat. Una segona tindria per objectiu facilitar als visitants tallers de tapís perquè poguessin exercir ells també aquesta pràctica. I la tercera seria una escola del tapís, en què una part a determinar de la seva producció es donaria en aquest Museu del Tapís per tal de contribuir al manteniment del museu.

3. Centre de Gestió del Patrimoni Municipal

L'objectiu d'aquest centre serà la catalogació, conservació, acreixement i difusió del Fons d'Art Municipal i dels patrimonis cultural (etnològic, arqueològic...) i natural del municipi. Així, serà aquest centre qui vetlli en allò que afecta l'actualització dels inventaris patrimonials i la conservació patrimonial, garantint el compliment de les condicions ambientals en què es trobin els objectes i controlant la degradació dels jaciments arqueològics i els espais naturals amb l'elaboració d'informes periòdics sobre el seu estat, establint la política d'adquisicions del Museu de Sant Cugat i creant els mecanismes pertinents per tal de difondre tota aquesta

riquesa patrimonial amb l'organització de visites a determinats espais o de la manera que es cregui més escaient. Cal que s'exerceixi un control continuat sobre l'estat del patrimoni i és fonamental controlar arqueològicament l'expansió urbanística de la nostra ciutat.

II. Les necessitats

És evident que per tal de materialitzar tot això que acabem d'exposar hi ha tot un seguit de necessitats que se'n deriven.

La primera és el compromís de finançament del projecte museològic per part de l'administració pública, d'empreses i/o d'alguna fundació que exerceixi de mecenes.

La segona, la necessitat de disposar d'uns espais on situar els diferents programes museogràfics i, per tant, de l'elaboració d'un projecte arquitectònic per al nostre museu. Aquest haurà de contemplar la creació d'un edifici de nova planta que seria bo situar no gaire lluny del Centre Cultural de Sant Cugat, pel fet de ser en una zona força freqüentada pels santcugatencs i a mig camí entre el principal espai natural de Sant Cugat, la serra de Collserola, i el principal símbol cultural d'aquesta població, el monestir que dona nom a la ciutat. Faria així el nostre museu de pont patrimonial entre el món cultural i el món natural. També, però, hauria de contemplar l'habilitació de la Fàbrica Aymat per a les funcions que hem esmentat anteriorment, és a dir, per a la part que hem anomenat dins la nostra proposta com a Museu del Tapís. Les altres dues parts, és a dir, el Museu de Societat i el Centre de Gestió del Patrimoni Municipal s'haurien d'emplaçar a l'edifici de nova creació. Aquest projecte arquitectònic hauria de tenir presents les recomanacions fetes a la *Guia per a la concepció arquitectònica dels museus* (CD.DMCE, 1985).

En tercer lloc, cal comptar amb un personal qualificat que creï els programes museogràfics, vetlli per la conservació i difusió de les col·leccions i documenti el públic del museu. Per a aquestes tasques crec que seria convenient comptar, a part del director, amb professionals que hagin rebut una formació específica sobre museologia a més de tenir una altra titulació (seria bo que hi hagués almenys un arqueòleg, un antropòleg, un historiador de l'art i un tècnic en qüestions del medi natural). També seria convenient la presència d'un restaurador per tal de poder acomplir al millor possible amb les tasques de conservació de les col·leccions i de restauració d'urgència.

Òbviament, a tot això caldria afegir-hi la contractació del personal administratiu i de manteniment, determinar les mesures de seguretat a adoptar i els serveis de què disposaria el museu.

III. Les prioritats

És evident que aquesta proposta és massa ampla per tal de portar-la a terme d'un sol cop i per aquest motiu crec que la seva aplicació s'hauria de dur a terme en diferents fases. Aquestes haurien de respondre a una estratègia de prioritats. Però quines són les prioritats, segons el meu parer, de la nostra ciutat en aquests moments en la temàtica que aquí tractem?

Personalment la resposta és òbvia, tot i que reconec que com a arqueòleg és força subjectiva. Crec que de tot el que he plantejat fins aquí, la prioritat és la creació del centre de gestió del patrimoni municipal. Per què? Doncs perquè Sant Cugat és una ciutat en constant transformació, on les transformacions urbanístiques són a l'ordre del dia i és força sospitós que mentre a la veïna ciutat de Cerdanyola apareixen nous jaciments arqueològics constantment, a Sant Cugat escasses vegades se'n té notícies. De fet, la desproporció en la quantitat de jaciments arqueològics entre aquests dos municipis veïns fa mal pensar en les raons que han dut a aquesta diferència.² Ara bé, on és la diferència entre Cerdanyola i Sant Cugat? La diferència rau en el fet que hi hagi o no un control arqueològic de les màquines que fan els rebaixos de terres en el moment d'urbanitzar els nous espais. I aquest es fa mitjançant el Servei de Patrimoni Municipal. Crec que no hi ha més misteri, els resultats parlen per si sols. En quantes ocasions, en els diferents rebaixos de terres al nostre municipi hi ha estat present algun arqueòleg? Em penso que vistos els resultats i les diferències amb Cerdanyola ja tenim una resposta prou clara. Costa molt d'acceptar que a tocar del principal monestir del comtat de Barcelona no hi surti pràcticament res, que quan es feren les construccions que actualment envolten l'església de Santa Maria de Campanya no hi sortís res, que en tants i tants rebaixos com s'han fet aquests darrers anys només s'hagin documentat les sitges ibèriques del carrer d'Elisenda, la necròpoli del carrer de Montmany de Valldoreix i alguna altra troballa aïllada de menor importància. En definitiva, és una necessitat imperativa que es creï urgentment un centre de gestió del patrimoni per tal d'evitar que desaparegui el nostre patrimoni sense poder ni tant sols documentar-lo.

Celler cooperatiu.

Però no és només el nostre patrimoni arqueològic el que es troba desprotegit, sinó també determinats edificis on s'han practicat determinades intervencions sense seguir criteris escaients en l'àmbit de restauració com és el cas de Sant Medir o edificis com can Castanyer i Santa Maria de Campanyà, on les remocions de terres realitzades a les proximitats fa uns anys comportaren l'aparició d'un conjunt d'esquerdes abans inexistents, i que el mes de setembre passat es concretà una d'elles amb la caiguda de la volta de Santa Maria de Campanyà. De res serveix lamentar-se o cercar ara responsables. Allò que cal és crear els instruments adequats per a evitar que això no es pugui repetir, i això vol dir exercir un control efectiu i constant de l'estat en què es troba el nostre patrimoni, sigui arqueològic, sigui arquitectònic, sigui artístic, sigui etnològic, sigui natural o el que s'escaigui i actuar en conseqüència. El que cal, doncs, tal com ja hem dit abans, és crear un centre que gestioni el patrimoni municipal, i demostrar així una clara sensibilitat envers el patrimoni i una seriosa voluntat de gestió, documentació i preservació, sempre que es pugui, d'aquest.

Pel que fa als altres dos apartats de la proposta realitzada, crec que seria interessant de portar a terme primer el museu de societat, ja que és un tipus de museu que parteix d'un concepte força participatiu i que pot arribar a exercir un paper força interessant en la dinàmica cultural de la nostra ciutat. Aquest hauria de potenciar una major relació entre les diferents entitats de la població, hauria de generar un debat constant sobre la percepció que es té des de la societat civil dels diferents problemes que afecten el nostre municipi i hauria de convertir-se en el marc adequat d'expressió de tots aquells que volen expressar-se a la resta dels seus conciutadans.

Tanmateix, considerant que, com ja hem dit abans, el consitori de Sant Cugat fa mesos que treballa en l'ordenació i l'inventari del material de tapís que hauria de servir per al museu de tapís, així com que la fàbrica Aymat no és pas un edifici que s'hagi d'alçar perquè ja ho està i que la idea de crear un museu del tapís ja fa un cert temps que es va plantejant, haig de reconèixer que la posada en marxa hauria de ser molt més senzilla que la del museu de societat.

CONCLUSIÓ

Així, per tal de concloure aquest escrit, només vull recordar algun fragment de la llei 9/1993 sobre el Patrimoni Cultural Català quan diu que «El patrimoni cultural català és integrat per tots els béns mobles o immobles relacionats amb la història i la cultura de Catalunya que per llur valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic o tècnic mereixen una protecció i una defensa especials, de manera que puguin ésser gaudits pels ciutadans i puguin ésser transmesos en les millors condicions a les generacions futures» (article 1.2). I que, «En l'exercici de llurs competències respectives, l'Administració de la Generalitat, els consells comarcals i els ajuntaments han de vetllar per la integritat del patrimoni cultural català, tant públic com privat, i per la protecció, la conservació, l'acreciment, la difusió i el foment d'aquest patrimoni, i han d'estimular la participació de la societat, per la qual cosa s'han de dotar dels mitjans materials i personals adequats» (article 3.1).

D'aquesta manera, i després de tot allò que hem exposat fins aquí, crec que al nostre municipi manca encara de la dotació dels «mitjans materials i personals adequats» per tal de poder adequar-se a la llei vigent sobre el Patrimoni Cultural Català. Esperem que aquesta mancança sigui eliminada en el menor temps possible i d'una forma prou satisfactòria.

BIBLIOGRAFIA

- AGUELO, J. (1992). «Una aproximació als estudis sobre Sant Cugat del Vallès: Prehistòria i Antiguitat». *Gausac* núm. 1, p. 17-19.
- AGUELO, J. (1995). *Projecte de creació d'un museu per a Sant Cugat del Vallès*, projecte inèdit presentat a la Universitat de Barcelona amb motiu del curs de postgrau «Curs de Museologia i gestió del patrimoni etnològic i cultural».
- ALTÉS, M. A. (1995). «Fantasmes a Sant Cugat», *Els 4 Cantons* núm. 83, 3 de març, p. 8.
- ANSOLA, E. (1994). «Jordi Franquesa: "El jovent necessita més espais culturals"». *Els 4 Cantons* núm. 72, 16 de desembre, p. 13.
- ANSOLA, E. (1995a). «La fàbrica de tapissos Aymat, a un pas de convertir-se en una important fundació cultural». *Els 4 Cantons* núm. 95, 26 de maig, p. 23.
- ANSOLA, E. (1995b). «El GEL redacta un conjunt de propostes en defensa del patrimoni». *Els 4 Cantons* núm. 103, 21 de juliol, p. 19.
- ARRIBAS, R.; MÓDENES, J.A. (1994). «Les disparitats en els creixements de Cerdanyola del Vallès, Rubí i Sant Cugat del Vallès: tres vies en el procés de consolidació urbana del sud del Vallès». *Gausac* núm. 4, p. 11-37.
- BARROSO, S. (1995). «Un grup de recerca treballa per reconstruir la història de Valldoreix». *Els 4 Cantons* núm. 111, 15 de setembre, p. 13.
- BLAY, P. (1995). «Frederic Cabanes. Un pintor que va trobar la seva model ideal: Marilyn Monroe», *Avui*, dimenge 13 d'agost, p. 24-25.
- BOIX, J. (1995). «Jordi Enrich: "A Catalunya, manquen projectes museístics"». *Presència* núm. 1.223, 30 de juliol-5 d'agost, p. 62-63.
- BONET, L. (1995). «Marilyn Monroe. Franqueo para la eternidad». *La Vanguardia. Magazine* 30 de juliol, p. 14-17.
- BUSQUETS, J. (1992). «Territori i paisatge a Sant Cugat del Vallès». *Gausac* núm. 1, p. 75-88.
- BUSQUETS, J. (1994). «Guia per a crèduls dels nostres museus». *Els 4 Cantons* núm. 63, 14 d'octubre, p. 8.
- CAMPS, T. (1983). «El tapís artístic a Sant Cugat del Vallès. Primera aproximació a l'obra de Tomàs Aymat (1920-1944)». *Estudis Santcugatencs* núm. 1, p. 41-58.
- CAÑAVATE, R. (1995). «Presentació d'un document per a la conservació del patrimoni cultural». *Gran Sant Cugat* núm. 011, 21 de juliol, p. 6. Carbó, F. (1995). «La visita als museus de la ciutat es converteix en una alternativa per vacances». *Els 4 Cantons* núm. 104, 28 de juliol, p. 23.
- CASTUERA, À. (1995). «El PSC proposa fer un aparcament i un museu sota la plaça d'Octavià». *Els 4 Cantons* núm. 90, 21 d'abril, p. 5.
- CD.DMCE. (Centre de Documentation. Direction des Musées et Centres d'Exposition) (1985). *Guia per a la concepció arquitectònica dels museus*, ed. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Ed. or. Direction des Musées et centres d'exposition (Ministère des Affaires Culturelles du Gouvernement du Québec), 1979.
- CERNADAS, C. i altres. (1995). «Coincidències de campanya». *Els 4 Cantons* núm. 93, 12 de maig, p. 6.
- CORTÉS, J. (1993). «El patrimoni del museu de Valldoreix». *Gausac* núm. 3, p. 107.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (1993). «Llei. 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català». *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* núm. 1807, 11 d'octubre, p. 6748-6758.
- FERRAN, D.; PUIG P. (1993a). «El Vallès Occidental, síntesi de contrastos i doble capitalitat». *Plecs d'Història Local* núm. 46, p. 705-708 dins *L'Avenç* núm. 172, p. 35-38.
- FERRAN, D.; PUIG P. (1993b). «Guia d'Història Local: el Vallès Occidental». *Plecs d'Història Local* núm. 46, p. 709-716 dins *L'Avenç* núm. 172, p. 39-46.
- GRAU GARRIGA, T. (1995a). «La Casa Aymat». *Els 4 Cantons* núm. 88, 7 d'abril, p. 36.
- GRAU GARRIGA, T. (1995b). «Sobre l'escola de Tomàs Aymat». *Els 4 Cantons* núm. 102, 14 de juliol, p. 36.

INIESTA, M. (1994). *Els gabinets del món. Antropologia, museus i museologies*, dins la col·lecció d'assaig «Argent Viu», ed. Pagès Editors, Lleida.

LUQUE, R. (1995) «Rogeli Pedró, un home de tradicions», *Els 4 Cantons* núm. 108, 29 de setembre, p. 27.

MIQUEL, D. (1993). «La industrialització a Sant Cugat del Vallès». *Gausac* núm. 3, p. 45-55.

MIQUEL, D. (1994). «La formació del Sant Cugat contemporani». *Gausac* núm. 5, p. 71-84.

POYANO, J. i altres (1995). «Paradis urbans». *Presència* núm. 1213, 21-27 de maig, p. 8-15.

SE MIR, J.M. (1993). «Sant Cugat té moltes possibilitats de tenir un museu de Paleontologia». *Els 4 Cantons* núm. 23, 12 de novembre, p. 5.

SERVEI DE MUSEUS. (1993). *Catalunya Museus*, ed. Departament de Comerç, Consum i Turisme i Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

VALLÈS, J.M. (1995a). «Joan Tortosa: "Torre Blanca ha de ser el Museu Agrícola"». *Els 4 Cantons* núm. 84, 10 de març, p. 15.

VALLÈS, J.M. (1995b). «L'Esbart forma un grup que vol recuperar les danses tradicionals». *Els 4 Cantons* núm. 93, 12 de maig, p. 32.

NOTES

1. Aquest article parteix de la base d'un projecte de postgrau (AGUELO, 1995), el qual ha estat adaptat per a ser publicat. En aquesta adaptació, a més d'afegir un seguit de correccions i matisacions, s'ha eliminat alguna part del projecte original com la que feia referència a les característiques arquitectòniques que hauria de tenir el museu. I, d'altra banda, també s'ha volgut fer una major incidència en quines són les prioritats que hauria de tenir el nostre municipi pel que fa a la gestió del patrimoni, amb la voluntat d'aconseguir una major conscienciació envers la importància de documentar i controlar, constantment, el seu estat de conservació, per tal d'aconseguir preservar-lo per a les generacions futures.

2. Tal com ja vaig escriure en una altra ocasió (AGUELO, 1992), cal recordar que sovint el coneixement dels jaciments arqueològics es deu més a la intensitat investigadora que a la presència real d'aquests.